

VALSTYBINĖS LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJOS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
N U T A R I M A S

2000 m. kovo 2 d. Nr. 1 (75)
Vilnius

DĖL SANSKRITO VARDŲ IR TERMINŲ RAŠYMO

Valstybinė lietuvių kalbos komisija n u t a r i a patvirtinti Sanskrito vardų ir terminų rašymo taisykles (pridedama).

KOMISIJOS PIRMININKĖ

D. MIKULĖNIENĖ

PATVIRTINTA

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos
prie Lietuvos Respublikos Seimo
2000 m. kovo 2 d. nutarimu
Nr. 1 (75)

**SANSKRITO VARDŲ IR TERMINŲ RAŠYMO
TAISYKLĖS**

1. Autentiškų formų rašymas.

1.1. Mokslinėje literatūroje, informaciniuose leidiniuose bei specialiuose tekstuose laikantis tarptautinės perrašos pateikiamos autentiškos sanskrito vardų (asmenvardžių, vietovardžių) formos. Greta gali būti pateikiamos ir adaptuotos vardų formos.

**Sanskrito skiemenų rašmenys ir jų atitikmenys lotyniškais rašmenimis
(tarptautinė perraša)**

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ लृ

a ā i ī u ū ṛ ṝ ḷ

ए ऐ ओ औ

e ai o au

क ख ग घ ङ

ka kha ga gha ṅa

च छ ज झ ञ

ca cha ja jha ṅa

ट ठ ड ढ ण

ṭa ṭha ḍa ḍha ṇa

त थ द ध न

ta tha da dha na

प फ ब भ म

pa pha ba bha ma

य र ल व

ya ra la va

श ष स ह

śa ṣa sa ha

Anusvara (balsio nazalizacija) žymima ṁ, visarga (duslus iškvėpimas) - ḥ.

Pastaba: Prancūziškuose ir rusiškuose leidiniuose priebalsė ś dažniausiai transliteruojama raide ç. Senesniuose leidiniuose š dažnai rašoma kaip sh.

1.2. Autentiškos (pateiktos tarptautine perraša) sanskrito vardų formos rišliame tekste teikiamos:

1.2.1. nekeičiant kamiengalio, kai jis sutampa su lietuviška galūne -a, pvz.: *Indra, -os, Aśvaḥoṣa, -os*;

1.2.2. keičiant kamiengalį lietuviška galūne, pvz.: *Pāṇini - Pāṇinis, -io, ṛbhu - ṛbhus, -aus*;

1.2.3. pridant lietuvišką galūnę, pvz.: *Viśvakarman* - *Viśvakarmanas*, -o; *Tvaṣṭar* - *Tvaṣṭaras*, -o;

1.2.4. moteriškosios giminės vardams su -i, -ī, -u, -ū galūnės nededamos ir jie nelinksniuojami, pvz.: *Aditi*, *Sāvitṛī*, *Lakṣmī*, *Dhenu*, *Bhū*.

2. Adaptuotų formų rašymas.

2.1. Grožiniuose kūrinuose, populiariuose ir vaikams bei jaunimui skirtuose leidiniuose atsižvelgiant į skaitytojų amžių ir išsilavinimą vardai ir terminai adaptuojami pagal tarimą (žr. lentelę). Greta adaptuotųjų gali būti vartojamos ir autentiškos vardu formos.

Sanskrito tarptautinės rašybos lotyniško pagrindo rašmenimis lietuviškasis atitikmuo

Tarptautinės sanskrito perrašos rašmenys	Kai kurių garsų specialūs pavadinimai	Tarptautinės perrašos rašmenų lietuviškasis atitikmuo	Pavyzdžiai	
			Autentiškos skr. vardu ir terminų formos	Adaptuotos skr. vardu ir terminų formos
<i>a</i>		} <i>a</i>	<i>apsaras</i>	<i>apsarasa</i>
<i>ā</i>			<i>Rādḥā</i>	<i>Radha</i>
<i>i</i>		<i>i</i>	<i>Śiva</i>	<i>Šiva</i>
<i>ī</i>		<i>y</i>	<i>Bhagavadgītā</i>	<i>Bhagavadgyta*</i>
<i>u</i>		<i>u</i>	<i>Purāṇa</i>	<i>Purana</i>
<i>ū</i>		<i>ū</i>	<i>Sūtra</i>	<i>Sūtra</i>
<i>ṛ</i>		<i>ri</i>	<i>Ṛgveda</i>	<i>Rigveda</i>
<i>e</i>		<i>e</i>	<i>Veda</i>	<i>Veda</i>
<i>ai</i>		<i>ai</i>	<i>advaita</i>	<i>advaita</i>
<i>o</i>		<i>o</i>	<i>Soma</i>	<i>Soma</i>
<i>au</i>		<i>au</i>	<i>śrauta</i>	<i>šrauta</i>
<i>ṃ</i>	anusvara	<i>m</i>	<i>ahiṃsā</i>	<i>ahimsa**</i>
<i>ḥ</i>	visarga	<i>h</i>	<i>Duḥśīma</i>	<i>Duḥšyma</i>
<i>k</i>		<i>k</i>	<i>Kuntī</i>	<i>Kuntė</i>
<i>kh</i>		<i>kh</i>	<i>Khārvā</i>	<i>Kharva</i>
<i>g</i>		<i>g</i>	<i>Gaṅgā</i>	<i>Ganga</i>
<i>gh</i>		<i>gh</i>	<i>Aśvaghoṣa</i>	<i>Ašvaghoša</i>
<i>ṅ</i>		<i>n</i>	<i>Śaṅkara</i>	<i>Šankara</i>
<i>c</i>		<i>č</i>	<i>Candragupta</i>	<i>Čandragupta</i>

<i>ch</i>		<i>čh</i>	<i>Chāndogya</i>	<i>Čhandogja</i>
<i>j</i>		<i>dž</i>	<i>Jagaddhātar</i>	<i>Džagadhataras</i>
<i>jh</i>		<i>džh</i>	<i>Jhaṣaketana</i>	<i>Džhaṣaketana</i>
<i>ñ</i>		<i>n</i>	<i>jñāna</i>	<i>džnana</i>
<i>ṭ</i>		<i>t</i>	<i>Kauṭilya</i>	<i>Kautilja</i>
<i>ṭh</i>		<i>th</i>	<i>ṭhakāra</i>	<i>thakara</i>
<i>ḍ</i>		<i>d</i>	<i>pāṇḍava</i>	<i>pandavas</i>
<i>ḍh</i>		<i>dh</i>	<i>mūḍha</i>	<i>mūdha</i>
<i>ṇ</i>		<i>n</i>	<i>Pāṇḍu</i>	<i>Pandus</i>
<i>t</i>		<i>t</i>	<i>Aditi</i>	<i>Aditė</i>
<i>th</i>		<i>th</i>	<i>aśvattha</i>	<i>ašvatha</i>
<i>d</i>		<i>d</i>	<i>Duryodhana</i>	<i>Durjodhana</i>
<i>dh</i>		<i>dh</i>	<i>Budha***</i>	<i>Budha</i>
<i>n</i>		<i>n</i>	<i>tantra</i>	<i>tantra</i>
<i>p</i>		<i>p</i>	<i>Pṛthā</i>	<i>Pritha</i>
<i>ph</i>		<i>ph</i>	<i>Phena</i>	<i>Phena</i>
<i>b</i>		<i>b</i>	<i>brāhmaṇa</i>	<i>brahmanas</i>
<i>bh</i>		<i>bh</i>	<i>Bhīma</i>	<i>Bhyma</i>
<i>m</i>		<i>m</i>	<i>Mahābhārata</i>	<i>Mahabharata</i>
<i>y</i>		<i>j</i>	<i>yoga</i>	<i>joga</i>
<i>r</i>		<i>r</i>	<i>rājan</i>	<i>radža</i>
<i>l</i>		<i>l</i>	<i>loka</i>	<i>loka</i>
<i>v</i>		<i>v</i>	<i>Viṣṇu</i>	<i>Višnus</i>
<i>ś (ç)</i>	pučiamasis	} š	<i>Śakuntalā</i>	<i>Šakuntala</i>
<i>ṣ (sh)</i>	pučiamasis		<i>Kṛṣṇa</i>	<i>Krišna</i>
<i>s</i>		<i>s</i>	<i>Sūrya</i>	<i>Sūrja</i>
<i>h</i>		<i>h</i>	<i>Hastināpura****</i>	<i>Hastinapura</i>

Pastabos: *išimtis - tradicinis deivės vardas ar pagarbus kreipinys *Śri* (skr. *Śrī*); **išimtis - tradicinis terminas *sanskritas* (skr. *saṃskṛta*); ***skr. *Budha* ‘planeta Merkurijus, Merkurijaus dievas’ - liet. *Budha* ir skr. *Buddha* ‘nušvitęs, pabudęs; budizmo pagrindėjas’ - liet. *Budha* (tradicinė vardo forma *Buda*; taip pat tradiciškai be *h* rašomi iš šio vardo kilę terminai *budizmas*, *budistas*); ****adaptuotuose sanskrito kilmės vietovardžiuose su dėmeniu *pur* ‘miestas’ išlaikomas trumpasis *u*, pvz.: *Džaipuras*, *Udaipuras* (bet *Singapūras*).

2.2. Sanskrito varduose pasitaikančios geminatos perrašomos vienu priebalsiu, pvz.: skr. *Taittirīya* – liet. *Taitiryja*, skr. *Buddha* – liet. *Budha (Buda)*, skr. *aśvattha* – liet. *ašvatha*.

2.3. Vyriškosios ir bevardės giminės *a* kamieno tikriniai vardai ir terminai linksniuojami kaip lietuvių kalbos *o* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Indra, Indros...* (skr. *Indra*), *Mahabharata, Mahabharatos* (skr. *Mahābhārata*); *dharmā, dharmos* (skr. *dharmā*), *džnana, džnanos* (skr. *jñāna*). Išimty: tradiciniai terminai *sanskritas, -o* (skr. *saṃskṛta*), *prakritas, -o* (skr. *prākṛta*).

2.4. Vyriškosios giminės *a* kamieno grupinių pavadinimų (giminių vardų, socialinių grupių, profesijų pavadinimų ir pan.) kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-as*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *a* linksniuotės vyrliškosios giminės daiktavardžiai, pvz.: *panditas, pandito...* (skr. *paṇḍita* ‘išsilavinęs žmogus, mokytojas’); *kauravas, kauravo...* (skr. *kaurava* ‘priklausęs kauravų klanui’), *kšatrijas, kšatrijo...* (skr. *kṣatriya* ‘karių luomo atstovas’). Pastaba: Terminų formos – *šivaitai* ir *šaivai* (skr. *śaiva*), *višnuitai* ir *vaišnavai* (skr. *vaiṣṇava*) – laikytinos gretybėmis.

2.5. Moteriškosios giminės *ā* kamieno vardų ir terminų kamiengalis perrašomas kaip lietuviška galūnė *-a*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *o* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Šakuntala, Šakuntalos...* (skr. *Śakuntalā*), *Ganga, Gangos...* (skr. *Gaṅgā*); *ahimsa, ahimsos...* (skr. *ahiṃsā*).

2.6. Vyriškosios ir bevardės giminės *i* kamieno vardų ir terminų kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-is*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *ia* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Agnis, Agnio...* (skr. *Agni*), *Paninis, Paninio...* (skr. *Pāṇini*), *Brihaspatis, Brihaspačio...* (skr. *Bṛhaspati*); *munis, munio...* (skr. *muni*).

2.7. Moteriškosios giminės *i* ir *ī* kamieno vardų ir terminų kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-ė*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *ė* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Aditė, Aditės...* (skr. *Aditi*), *šaktė, šaktės...* (skr. *śakti*); *Lakšmė, Lakšmės...* (skr. *Lakṣmī*), *Parvatė, Parvatės* (skr. *Pārvatī*).

2.8. Moteriškosios giminės *u, ū* kamienų ir šakniniai vardai bei terminai su *-ī* arba *-ū* nelinksniuojami, pvz.: *Dhenu* (skr. *Dhenu*); *Dhy* (skr. *Dhī*), *Bhū* (skr. *Bhū*).

2.9. Vyriškosios giminės *u* kamieno vardų kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-us*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *u* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Višnus, Višnaus...* (skr. *Viṣṇu*), *Manus, Manaus...* (skr. *Manu*). Terminai tradiciškai nelinksniuojami, pvz.: *guru* (skr. *guru*), *sadhu* (skr. *sādhu*).

2.10. *ar/ṛ* ir *an* kamienų vardams ir terminams pridedama galūnė *-as*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *a* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Tvaštara, Tvaštaro...* (skr. *Tvaṣṭar/ṛ*); *atmanas, atmano* (skr. *ātman*). Išimty: tradiciniai terminai *radža, -os...* (skr. *rājan*), *karma, -os...* (skr. *karman*).

2.11. Kitiems priebalsinio kamieno vardams ir terminams pridedamos galūnės: vyrliškosios arba bevardės giminės vardams ir terminams *-as*, moteriškosios giminės – *-a*; jie linksniuojami kaip atitinkami lietuviški daiktavardžiai, pvz.: *manasas, manaso...* (skr.

manas, neutr.); *upanišada*, *upanišados*... (skr. *upanišad*, fem.), *apsarasa*, -os (skr. *apsaras* ‘dangiškoji nimfa’, fem.). Išimtys: tradicinis terminas *jogas*, -o (skr. *yogin* - ‘asmuo praktikuojantis jogą’) ir ryto aušros vardas *Ušasé*, -és (skr. *Ušas*).

2.12. Iš kelių žodžių sudaryti pavadinimai (pavyzdžiui, literatūros kūrinių) dažniausiai perrašomi vienu žodžiu, pvz.: *Rigveda*, *Bhagavadgyta*. Kartais dėl sanskrito fonetinių savybių (sandhi) pavadinimas perrašomas dviem žodžiais: abu pavadinimo dėmenys rašomi didžiosiomis raidėmis, linksniuojamas tik paskutinis dėmuo, pvz.: *Čhandogja Upanišada*, *Čhandogja Upanišados*.
